

De ideologische afstand tussen partijen. Een vergelijkende studie naar de overbrugde afstand bij partijwissels

Ruth Dassonneville en Yves Dejaeghere

SAMENVATTING VAN

Dassonneville, R. & Dejaeghere, Y. (2014). Bridging the Ideological Space: A Cross-national Analysis of the Distance of Party Switching. *European Journal of Political Research*, 53 (3), 580-598.

In de wetenschappelijke literatuur wordt benadrukt hoe er de afgelopen decennia een toename in electorale volatiliteit te observeren is. Deze vaststelling staat echter haaks op de klassieke theorieën over stemgedrag, die het belang van sociale breuklijnen benadrukken en dus net meer stabiliteit in partijkeuze vooropstellen. Veel volatiele kiezers verschuiven echter naar een ideologisch verwante partij en dit wordt vaak als argument aangehaald ter ondersteuning van het blijvende belang van deze breuklijntheorieën. Volatiele kiezers zijn in deze visie nog steeds gebonden door hun ideologie en maken een weloverwogen keuze. Bovendien wordt het veranderen van partij binnen een ideologisch blok vaak geïnterpreteerd als een keuze die gedreven wordt door strategische overwegingen. Kiezers die daarentegen naar een ander blok verschuiven, lijken hun ideologie niet echt als een belangrijke overweging mee te nemen in het stemhokje.

Dit onderscheid tussen kiezers die binnen een ideologisch blok schuiven ener-

zijds en deze die van ideologisch blok wisselen anderzijds, staat centraal in hedendaags onderzoek naar volatiliteit, of dat nu met geaggregeerde of individuele data gebeurt. Deze onderzoekslijn is tot de conclusie gekomen dat het merendeel van de kiezers wisselt binnen ideologisch afgelijnde blokken. Het is dan ook noodzakelijk om bij een grondig onderzoek naar volatiliteit de graad van ideologische verschuiving in aanmerking te nemen.

Daarbij aansluitend is er het klassieke debat binnen kiezersonderzoek over de vraag of volatiele kiezers weinig of net heel veel politieke kennis hebben. Het antwoord hierop is nog steeds onduidelijk. In dit onderzoek willen we nieuwe inzichten in deze causale verbinding tussen politieke kennis en wisselende partijkeuze bieden door de ideologische afstand die wordt overbrugd wanneer een kiezer van partij wisselt te onderzoeken, en de mate waarin politieke kennis hier een rol in speelt.

Politieke kennis: stimulus voor of rem op wisselende partijkeuze?

Hoewel het evident lijkt om bij onderzoek naar de link tussen politieke kennis en volatiliteit in aanmerking te nemen of kiezers wisselen naar een partij die ideologisch nabij ligt of juist veraf, gebeurt dit slechts zeer zelden. Zowel Lachat (2009) als Kuhn (2009) onderscheiden het wisselen 'binnen' en 'tussen' blokken in hun analyse van de Duitse en Zwitserse context, maar geen van beiden schuift een hypothese naar voor aangaande de relatie van deze twee types van volatiliteit en politieke kennis. Ze stellen allebei een niet-lineair patroon voorop, zowel voor het wisselen binnen een ideologisch partijblok als tussen blokken. Hun resultaten geven effectief een sterk curvilineair patroon weer, waarbij kiezers met een gemiddelde kennis het meest waarschijnlijk zijn om te wisselen van partij. Maar dit was alleen zo voor volatiliteit tussen ideologische blokken. Bij het wisselen binnen een blok was er geen bewijs voor het voorspelde curvilineaire patroon. Deze tegenstrijdige resultaten voor beide types volatiliteit werden als 'verrassend' beschouwd en Kuhn (2009, p. 484) stelde dat haar resultaten aantoonde dat "het noodzakelijk is om verder na te denken en onderzoek te doen over het effect van politieke kennis, voornamelijk wat betreft verschillen tussen verschuivingen binnen en tussen ideologische partijblokken"[vertaling auteurs].

In een poging om de hoge graad van wissels binnen een partijblok te verklaren bij Duitse kiezers met veel politieke kennis, wijst Lachat (2007) op de praktijk van

strategisch stemmen in de Duitse electorale context. Dit soort strategische overwegingen stelt cognitief vrij hoge eisen en aanwijzingen van partijen over strategisch stemmen worden waarschijnlijk alleen opgevangen door politieke 'experts'. We verwachten dat de ideologische afstand tussen partijen in een blok cruciaal is om deze relatie te verklaren. Het is namelijk reeds vaak aangetoond dat kiezers die meer politieke kennis hebben, ook sterker ontwikkelde politieke voorkeuren en attitudes hebben (Zaller, 1992). Voor dit type kiezer zal ideologie een richtlijn zijn om toch van partij te willen wisselen en dit verklaart hun hoge graad van partijwissels binnen een blok. Onze hypothese is dat als de graad van politieke kennis stijgt, de ideologische afstand die wordt overbrugd door volatiele kiezers tussen twee verkiezingen kleiner wordt.

Data

Om deze hypothese te onderzoeken, gebruiken we de data van het Comparative Study of Electoral Systems (CSES)-project. Omdat de focus ligt op volatiliteit op het individuele niveau, moeten we ons beperken tot de surveys van het CSES-project die een herinneringsvraag hebben over partijkeuze bij de vorige verkiezingen. Die vraag werd toegevoegd vanaf de tweede module van het CSES-project en we gebruiken dus deze en de derde module voor onze analyses. Doordat we data gebruiken van 33 verkiezingen, kunnen we uitspraken doen die de context van een unieke verkiezing in een land overstijgen. We gebruiken de inschaling op de ideolo-

gische links-rechtsverdeling van partijen in het CSES-project om uitspraken te doen over ideologische afstanden.

Resultaten

Om de invloed van de ideologische afstand te onderzoeken op de relatie tussen

politieke kennis en volatiliteit, hanteren we twee modellen. Het eerste model bevat alleen het directe effect van politieke kennis op de ideologische afstand die een kiezer overbrugt. In het tweede model testen we ook het curvelinaire effect. Onze analyses (zie Tabel 1) tonen de verwachte resultaten voor de controlevariabelen. Het is interessant te noteren dat de ideologische afstand tot de meest nabije partij op

TABEL 1. **Negatief binomiaal model van ideologische afstand overbrugd bij partijwissel.**

	Model 1	Model 2
	B (s.e.)	B (s.e.)
Constante	1.749*** (0.120)	1.715*** (0.128)
Leeftijd	-0.010*** (0.001)	-0.010*** (0.001)
Vrouw	-0.013 (0.034)	-0.012 (0.034)
Hoger onderwijs	0.044 (0.026)	0.044 (0.026)
Politieke kennis	-0.099*** (0.028)	-0.015 (0.078)
Politieke kennis ²		-0.041 (0.029)
Tevredenheid met de democratie	-0.100*** (0.022)	-0.100*** (0.022)
Politiek zelfvertrouwen	-0.069*** (0.020)	-0.070*** (0.020)
Partij-identificatie	-0.899*** (0.044)	-0.899*** (0.044)
Afstand tot dichtste partij	0.126 (0.069)	0.126 (0.069)
<i>Dummy's voor verkiezingen</i>	Ja	Ja
Variatie op verkiezingsniveau	5.656***	5.656***
χ^2	1,399.31***	1,400.61***
Df	28,077	28,076
McFadden pseudo-R ²	0.020	0.020
Nagelkerke pseudo-R ²	0.049	0.049
AIC	70,280.73	70,281.43
N individuen	28,120	28,120
N verkiezingen	33	33

Parameterschattingen van een negatief binomiale regressie in Stata. Dummy's voor verkiezings specifieke fixed effects zijn opgenomen. Standaardfout is robuust voor de 33 verkiezingsclusters in de data. Significantie niveaus: * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

zichzelf geen voorspeller is van de totale ideologische afstand die overbrugd wordt.

In tegenstelling tot wat men kan zien als men eenvoudig al dan niet wisselen onderzoekt (analyses hier niet weergegeven), heeft politieke kennis wel een lineair effect als men de ideologische afstand van die wissel voorspelt. Als we het directe en gekwadeerde effect opnemen in het model, bereikt geen van beide echter een aanvaard niveau van statistische significantie, dus de relatie is wel degelijk lineair.

Besluit

De politieke kennis van kiezers bepaalt niet alleen hun kans om van partij te wisselen, maar beïnvloedt ook de ideologische afstand die ze daarbij overbruggen. Hoe meer kiezers weten over politiek, des te meer hun keuze beperkt wordt door hun ideologische positie. Dit heeft tot de gevolgen dat als politieke ‘experten’ dan toch van partij wisselen, ze dat doen naar

partijen die in ideologische termen zeer dicht liggen bij hun vorige partij. Omgekeerd is de kans groot dat mensen met weinig politieke kennis een grote ideologische sprong maken als ze hun partij inruilen. Kiezers die overstappen naar een partij uit een ander ideologisch blok en kiezers die van partij wisselen binnen een blok hebben zeer waarschijnlijk duidelijk een verschillende politieke kennis.

Bibliografie

- Kuhn, U. (2009). Stability and Change in Party Preference. *Swiss Political Science Review*, 15 (3), 463-494.
- Lachat, R. (2007). *A Heterogeneous Electorate. Political Sophistication, Predisposition Strength and the Voting Decision Process*. Baden-Baden: Nomos.
- Zaller, J. (1992). *The Nature and Origins of Mass Opinion*. New York: Cambridge University Press.